

Filosofie en actualiteit

Derde avond

Godsdienstvrijheid

- Alle overtuigingen toestaan?
- Moet de staat een oordeel vellen over een geloof?
- Zijn er harde criteria? (boerkaverbod omdat dat het functioneren hindert)

Godsdienstvrijheid? *

- Welke rol speelt de geschiedenis?
 - Vgl. drugswetgeving: verschil alcohol en (andere) drugs
- Gelegenheidswetgeving?
 - Neef - nicht huwelijk verbieden?
- In hoeverre zijn onze wetten christelijke wetten (homosexuele leraren)?

Rationaliteit / empathie

- Ethics of care / ethics of justice
- Principles / consequenties
- Jongens: ethische rationalisten
- Meisjes: ethische pragmatisten

Wel of niet principes? *

- Hoe hard moeten principes zijn?
- Expliciet uitzonderingen aangeven?
- Beslissingsbevoegdheid uitvoerders van wetten (hardheidsclausules)?
- Hiërarchie van principes?
- Pragmatisme: waar is wat werkt

Toonmatigers

- Matiging / polarisatie
- Redelijkheid / retoriek
- Hoe kun je je op een redelijke manier verzetten tegen onredelijkheid?

Mening of dialoog? *

- Wat te doen als een ander zich niet aan de regels houdt?
 - Zelf ook regels overtreden?
 - Cordon sanitaire?
- Krijgt de onredelijke altijd zijn zin?
- Waar vindt het populisme zijn voedingsbodem?

Over waarheid en macht

- Perspectivisme
- Pragmatisme, postmodernisme
- Bullshit
- Dierenrechten
- Prisoner's dilemma
- Quine-Duhem these
- Realisme - idealisme

Joris Luyendijk

- “Er zijn geen feiten, er zijn slechts interpretaties” (F. Nietzsche, 1844 - 1900)
 - Woorden zijn abstracties (universalia)
 - Oordelen zijn niet objectief
 - Goed en kwaad zijn persoonlijke voorkeuren
- Machthebbers hebben de waarheid niet in pacht

Perspectivisme *

- Scepticisme (Sextus Empiricus): er zijn geen waarheden
- Empirisme (Hume): kennis maken we zelf
- Perspectivisme (Nietzsche): wereldbeeld bepaald door eigen positie

Wouter Bos

- Hoe kan solidariteit worden gerechtvaardigd zonder je te beroepen op een absolute waarheid?
- Rorty: Contingentie, ironie en solidariteit
- Rechtvaardigheid zonder ideologie?
 - Moreel sentiment door literaire werken
 - Waarheid wordt niet gevonden, maar gemaakt

Pragmatisme, postmodernisme *

- Pragmatisme: waar is wat werkt
- Postmodernisme: er zijn geen grote verhalen
- Rorty: "Waar" betekent: de moeite van het verdedigen waard

Joran van der Sloot

- Leugenaar: plichtbewuste verhouding tot waarheid
- Bullshit: geen belangstelling voor waarheid
 - Bevat een kern van waarheid
 - Details zijn van belang
 - Het gaat om het beeld dat de ander van je krijgt

Bullshit *

- Je kunt niet liegen als je de waarheid niet kent
- Leugen: waarheid is bekend, leugen daartegen afgegrensd (fMRI)
- Bullshit: waarheid speelt geen rol
- Maar wat is DE waarheid?

Marianne Thieme

- Aristoteles - Kant: Dieren hebben geen morele status
- Bentham: "Het gaat erom of dieren kunnen lijden"
- Dieren hebben zelf geen moreel besef
- Dierenrechten: verplichtingen voor mensen

Dierenrechten *

- Onderscheid gradueel of absoluut?
- (Moreel) bewustzijn:
 - Awareness
 - Sentience
 - Consciousness
 - Self-consciousness
- Frans de Waal: (sommige) dieren kennen wraak en solidariteit

Milieuproblematiek

- Milieu: gezamenlijk probleem in een verdeelde wereld
- Prisoner's dilemma: spreken of zwijgen?
- Speltheorie: minimalisatie schade i.p.v. maximalisatie opbrengst
- Free riders → Tragedy of the commons
- Hofstadter: superrationeel handelen

Prisoner's dilemma *

- Herhaalde uitvoering → Tit for tat strategie
- Superrationeel handelen: "Sluier van onwetendheid" (John Rawls 1921 - 2002)
 - Afstand nemen van eigen belangen
 - Archimedisch punt, God's eye view
- Andere voorbeelden: wapenwedloop, handelsbeperkingen, bescherming industrie

Rookverbod

- Passief roken is schadelijk
- Wat is oorzaak, wat gevolg?
- Quine - Duhem these: netwerk van verklaringen die elkaar ondersteunen
- Hume (1711-1776): Oorzaak-gevolgrelaties
"gewoontes van ons brein"

Quine- Duhem these *

- Correlatie versus veroorzaking
- Duhem: er zijn altijd meer verklaringen mogelijk
- Quine: Gavagai
- Karl Popper (1902 - 1994): waarneming is theoriegeladen / falsificationisme
- Pragmatisme: waar is wat werkt

Metafysica

- Bush: Hobbesiaans realisme
 - Mens geneigd tot het kwade
 - Natuurtoestand: oorlog
 - Enige mogelijkheid: machtsuitoefening
 - Tegenspraak: wereld willen bevrijden van het kwaad
- Obama: de mens is goed, verandering is mogelijk

Realisme / idealisme *

- Populair:
 - Realisme: de wereld is slecht en onveranderlijk
 - Idealisme: goede wil kan de wereld veranderen
- Filosofisch:
 - Realisme: objectieve kennis mogelijk
 - Idealisme (Kant): alle kennis is subjectief

Sociale contracttheorieën *

- Thomas Hobbes (1588-1679): heerser aanstellen en die alle macht geven
- Jean-Jacques Rousseau (1712-1778): onderwerping aan de algemene wil
- John Rawls (1921-2002): rechtvaardige samenleving

Scepticisme / dogmatisme *

- Pyrrho (~360-~270 vC.) / Sextus Empiricus (~160-210)
- Empirisme / idealisme
- Pragmatisme / postmodernisme
- Pythagoras (~570-~495 vC.)
- Parmenides / Zeno (5e eeuw vC.)
- Plato, Aristoteles
- Rationalisme
- Realisme

Vragen 1 *

- Wat is de betekenis van onderscheidingen als goed / slecht, waar / onwaar, mooi / lelijk? (objectief / subjectief)
- Impliceert het voortdurend bijstellen van principes ook een voortdurende verbetering?
- Moeten we volmaaktheid nastreven?
- Wat is volmaaktheid?

Vragen 2 *

- In hoeverre kennen we de werkelijkheid?
- Is er vooruitgang in morele zin?
 - Hoe is die mogelijk?
 - Is die onvermijdelijk?
- Is er vooruitgang in metafysische zin?
 - Wat is het richtpunt?
 - Is alle kennis slechts hypothese?